

Ткаченко В. А.,
провідний інженер Інституту інформаційних технологій і засобів навчання
НАПН України

СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ПРАЦІВНИКА БІБЛІОТЕКИ

У тезах статті висвітлені проблеми, що пов'язані з використанням сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності працівників бібліотеки. Надані пропозиції щодо підвищення інформаційної грамотності бібліотекаря. Запропонований спецкурс, метою якого є підготувати кваліфікованих фахівців, здатних розв'язувати інноваційні завдання з упровадження, управління і роботи з електронними ресурсами. У курсі розв'язуються завдання, які допоможуть ввести слухачів у теорію і практику використання електронних ресурсів у сучасній бібліотеці; сформуванню навички роботи в електронних бібліотеках; навчити методам модернізації інформаційно-бібліотечних послуг на базі технологій і ресурсів електронних бібліотек, вільно володіти програмним засобом EPrints.

Необхідність інформаційного забезпечення розвитку в Україні економіки, науки і техніки зумовлює такі завдання бібліотек як створення національної інформаційної інфраструктури. Це обумовлюється такими державними документами: Закони України "Про інформацію" (1992 р.), "Про науково-технічну інформацію" (1993 р.), "Про наукову і науково-технічну діяльність" (1992 р.), "Про Національну програму інформатизації" (1998 р.), Укази Президента України "Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України" (2000 р.), "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні" (2000 р.).

Однією з основних складових процесу інформатизації є впровадження мережевих технологій у роботу бібліотек, забезпечення ефективного доступу до різномірних розподілених інформаційних ресурсів, що дозволяють включити певний навчальний заклад у світовий інформаційний і науково-освітній простір. Щоб бібліотека стала повноправним суб'єктом сучасної інформаційної епохи, необхідно впроваджувати нові інформаційно-комунікаційні технології та навчати працівників бібліотеки володіти та доцільно використовувати їх.

Тому все більшої актуальності набуває проблема формування системи додаткового безперервного професійного навчання та підвищення інформаційної грамотності працівників бібліотек.

Проблема підвищення інформаційної грамотності працівників бібліотеки в умовах інформаційного суспільства розглядалася в роботах зарубіжних науковців Розенберг Д., Боуден Д., Вілар П., Забукович В., Гендіної Н. І., Проніної Є. Ю., Проніна В. М. тощо, вітчизняних дослідників Бабич В. С., Єршової Т. В., Кириленка О. Г., Ляшенко Л. В., Яковенко О. Г. та ін.

Водночас зазначимо, що майже не приділялось уваги питанню щодо організації системи підвищення інформаційної грамотності бібліотекарів.

У нашому розумінні, інформаційна грамотність – це комплекс необхідних навичок, що вимагаються від кожного індивідуума для того, щоб розуміти потребу в інформації, уміти її знайти, зокрема за допомогою нових інформаційних і комунікаційних технологій, дати правильну оцінку й ефективно використати дану інформацію [2].

Ми адаптували програмний засіб EPrints [1]. Він був вибраний як прототип електронної бібліотеки Житомирського державного університету ім. Івана Франка (<http://eprints.zu.edu.ua/>). У зв'язку з цим розробили курс для бібліотекарів "Електронна бібліотека: комплектування, використання, управління".

Мета курсу: підготувати кваліфікованих фахівців у галузі інформаційно-бібліотечної справи, здатних вирішувати інноваційні завдання з упровадження, управління й роботи з електронними ресурсами.

Завдання: ввести слухачів у теорію і практику використання електронних ресурсів у сучасній бібліотеці; сформуванню навички роботи в електронних

бібліотеках – від комплектування до управління і просування; навчити методам модернізації інформаційно-бібліотечних послуг на базі технологій і ресурсів електронних бібліотек, вільно володіти програмним засобом EPrints.

У курсі висуваються такі загальні вимоги до початкового рівня:

1. Наявність знань загальних принципів функціонування бібліотеки, норм і процедур роботи з бібліотечними фондами.
2. Наявність знань специфіки діяльності бібліотеки загальноосвітньої установи. Розуміння ролі і місця бібліотеки у формуванні інформаційного освітнього простору.
3. Наявність уявлень про законодавчо-нормативну базу, що регулює діяльність бібліотек.
4. Наявність уявлень про можливості інформатизації бібліотечної діяльності, зокрема використання засобів ІКТ для автоматизації праці співробітників бібліотеки.
5. Наявність загальних уявлень про програмне забезпечення, що призначене для автоматизації діяльності бібліотек.
6. Наявність базової призначеної для користувача ІКТ-компетентності, що включає, зокрема, загальні уявлення про призначення і функціонування персональних комп'ютерів (ПК), периферійних пристроїв, комп'ютерних мереж, технологій Інтернету, а також можливостей їх використання в реалізації практичних завдань бібліотеки.

Навчальний спецкурс “Електронна бібліотека: комплектування, використання, управління” складається з трьох модулів:

Модуль 1. Електронні бібліотеки і можливості їх використання.

Модуль 2. Програмне забезпечення для створення електронних бібліотек.

Модуль 3. Програмне забезпечення EPrints.

Модулі включають відповідні теми занять. По ключових темах курсу передбачається виконання практичних завдань різного рівня складності. Оцінка знань слухачів курсу проводиться на комплексній основі. Вона складається з трьох компонентів:

- результатів виконання поточних завдань до кожного з модулів курсу;
- оцінки активності слухачів на групових дискусіях (веб-сервері-форумах);
- оцінки випускної роботи.

У результаті вивчення курсу слухачі зможуть придбати знання й уміння в таких галузях:

- електронні бібліотеки в освіті, їх створення і поширення на компакт-дисках, розміщення в локальних мережах університетів або в Інтернеті;
- напрями використання електронних бібліотек в освіті, міжнародна і вітчизняна практика формування електронних колекцій інформаційних ресурсів;
- міжнародні стандарти, що використовуються для формування електронних бібліотек, а також формати текстових і мультимедійних документів;
- правові аспекти створення електронних бібліотечних колекцій.

Пропонований курс можна використовувати як у традиційній очній формі навчання, так і з використанням дистанційних технологій. Очна форма навчання характеризується традиційним поданням матеріалу в безпосередньому спілкуванні тих, хто навчаються, з викладачем і можливістю діалогу між ними, а також проведенням практичних занять. При цьому рекомендується використання ІКТ інші технічні засоби навчання. Бажано, щоб очні групи включали не більш 15–20 слухачів.

Кожен слухач курсу повинен мати доступ до комп'ютера на весь час навчання. Дистанційне навчання передбачає спілкування тих, хто навчаються, з

викладачем (декількома викладачами) за допомогою засобів ІКТ і, перш за все – мережі Інтернет. На дистанційну «сесію» може бути винесене виконання практичних занять по роботі з електронними бібліотечними колекціями, створеними за допомогою Eprints, а також підготовка випускної роботи, тобто електронної колекції, самостійно створеної за допомогою Eprints.

Освітній процес дає позитивні результати, якщо очна і дистанційна форми навчання погоджені і взаємопов'язані. Оптимальним варіантом є використання комбінованої форми навчання: очна фаза, за якою слідує дистанційна або навпаки.

У першому випадку, під час першої очної фази слухачі знайомляться з основними концептуальними положеннями курсу, методикою навчання. На практичних заняттях слухачі виконують завдання, описані в навчальному курсі відповідно до рекомендацій його авторів. Під час дистанційної фази слухачі відповідно з графіком заходів виконують низку завдань за модулями курсу, публікують свої звіти у форумі, беруть участь в обговоренні проблемних питань, готують випускну роботу.

Після дистанційної фази навчання може слідувати нетривала завершальна очна сесія, на якій підводяться підсумки: захищаються випускні роботи, проводяться науково-методичні конференції за участю запрошених експертів, оцінюється якість навчання слухачами за допомогою анкетування.

Список використаних джерел:

1. Пример построения научных архивов с помощью Eprints. /А. В. Новицкий, В. А. Резниченко, Г. Ю. Проскудина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rcdl2006.uniyar.ac.ru/papers/paper_63_v1.pdf.
2. The American Library Association [ALA] (Сайт Американської бібліотечної асоціації). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html>.